

VERSEK A RADÉCZY-KÖRBŐL

Nicolaus Istvanffy

STEPHANO RADETIO EPISCOPO VARADIENSI,
CAMERAE UNGARICAE PRAEFECTO

Pieridum Phaebique decus dilectaque summi
cura Iovis, laus innuptae praeclara Minervae,
Radeti, teneris aluit quem Phaebus ab annis
et nitidam pulchrae Charites tribuere iuventam.

5 O, mihi Thespiades si tale in carmina robur
annuerent Musae, quali post fata superstes
vivit adhuc pius Aeneas et gloria Turni
almaque Pelidae virtus et Martius Hector
10 Pergameaeque potens urbis eversor Ulysses
et pulchrum Telamoniades decus Argivorum,
tunc ego te solum canerem, te carmine fuscus
sciret Arabs nostro, te nosceret ultima Thule
atque coloratos tua fama volaret ad Indos:
15 Radetium Aethiopes et nigri Memnonis ora,
Radetium exoriens loqueretur et occiduus Sol.

Hoc quoque, quicquid in iis patriae turbisque periclis
arma inter media atque adversos mille labores
nostra Camaena valet, quicquid nanciscitur otii,
te celebrat laudesque tuas ad sidera tollit.

20 Nam, tibi dum variae concedunt otia curae,
sint et rara licet, tamen aut abscondita rerum
scrutaris Triviaeque notas Phaebique labores
aut animo divum repetis caelestia dona,
25 ut quondam pater omnipotens mortalibus aegris
progeniem ipse suam ex alto demisit Olympo,
qui generi humano superata morte salutem
attulit et clausi limen patefecit Olympi
nuncque super gentes longe excelsissimus omnes
30 ius habet aeternum nec solas numine terras
torquet agens, quo vult, sed supra sidera Olympi,
supra anni Solisque vias, supra aequora ponti
pallentemque Erebum et Ditis crudelia regna
imperium sine fine tenet, sine fine tenebit.

35 Immo etiam interdum te formosissimus hortus
excipit arboribusque animum delectat amaenis,
quas inter tilia est densa viridissima fronte.
Intus habet tripodas et pulchra sedilia docta
artificum fabricata manu, tum culmine subter
sola sinu recipit numerosam concava turbam.

Istvánffy Miklós

RADÉCZY ISTVÁN NAGYVÁRADI PÜSPÖKNEK,
A MAGYAR KAMARA ELNÖKÉNEK

Pieridák s Phoebus szemefénye, a nagy Jupiternek
édes gondja s zsenge korodtól fogva neveltje
Phoebusnak; te, ki ifjui bájad a szép Khariszoktól
kaptad volt; kire büszke a szüzi Minerva: Radéczy!
Ó, ha ajándékoznátok, theszpeiai Múzsák,
annyi erőt a dalomnak, amennyi haláluk után is
élteti hű Aeneast és a dicső nevű Turnust
példás virtusu Péleidészt, Mars-embere Hektórt,
Pergama elpusztítóját, a hatalmas Ulyssesst
s argosziak legszebb ékét, Telamónnak a sarját:
rólad szólna csak énekem akkor, tudna dalomból
rólad a barna arab, s ismerne a távoli Thulé,
híred a bronz színű indusokig szárnyalna, Radéczy,
és a sötét Memnón etiópjai közt, s hol a Nap kél
s merre alábukik, emlegetett név volna Radéczy!

Lám csak, ez is, mi hazánk felbolydultán, meginogtán,
háboru legközepén, tenger bajaink közepette
még a Camoenánktól kitelik, s még futja időnkéből:
néked hódol most, a te híred emelje az égig!

Hisz mikor egy kis nyugtot hágy sokféle teendő,
bármily ritka is ez, máris fürkészed a dolgok
titkait, és a fogyó Triviát s Phoebust figyeled meg,
vagy felidéződik lelkedben az égi ajándék:
mint küldötte a nagybeteg emberiséghez a mindent
megtehető Atya hajdan az égből földre szülöttét,
Őt, hogy erőt vévén a halálon az emberi fajnak
üdvöt hozzon, s zárt kapuját megnyissa a mennynek,
és most, minden nemzetnek fölibe magasodva,
országol, felsőbb akarattal nemcsak a földet
forgatván tetszése szerint, de a csillagos égen,
minden tengeren, évnek s Napnak körbeforogtán,
holtsápadt Erebus meg Dis szörnyű birodalmán
korlátlan hatalommal uralkodik és fog örökké.

Sőt, olykor gyönyörűséges kerted se hiába
vár rád, és csodaszép fáid felüdítik a lelked;
köztük a legzöldellőbb egy sűrű lombozatú hárs.
Lombja alatt székek meg mesteri kéz remekelte
szép padok állnak, egész sereg ember fér be alája,
árnyékába, felettük az ágak boltozatával.

40 Hanc Musis sacram et sacram tibi, pulcher Apollo,
Radetius celebri vatium comitante caterva,
dum nimium alterna pensat requiete laborem,
ingreditur. Tu saepe comes, Sambuce, fuisti
45 Nicasius, quibus ore loqui dat Musa rotundo,
seu verbis sit opus Graiis seu forte Latinis,
insuper et varias herbarum agnoscere vires
languidulisque acres membris depellere morbos
posse dedit Pythius medicinae inventor Apollo.
50 Hic ego, quam placido praestantes pectore vates
hos aliosque colis, quorum non ultimus ipse es,
cur sileam? Tua namque illis noctesque diesque
limina panduntur nec te unquam praeside frustra
vota tulere inopes, turpem aut timuere repulsam.
55 Unde tuum nomen mansuris tradere chartis
venturoque omnes cupiunt transmitterse seculo
ceum Maecenatis, quem Etruria iactat alumnum.
Ille licet fuerit Tyrrheno e sanguine regum
editus et fulvi longe ditissimus auri,
60 insuper immensi tractaverit orbis habenas,
cum tamen hanc lucem moriens aurasque reliquit
aetherias gelidoque recondidit ossa sepulchro,
vilis et ignotus tellure iaceret in ima,
ni foret aeterni celebratus laude Maronis.
65 Sic etiam Telamone satum expertemque timoris
Pelidem exiliumque vagi quis nosset Ulyssis,
perpetuam nisi famam illis peperisset Homerus
carmine divino, quod post fera funera semper
vivet et invita durabit morte superstes?
70 Tu quoque priscorum volvens monumenta virorum
hosce duces sequeris et iam est tibi tanta facultas
eloquii, tanta est ornatae copia linguae,
ut, si carminibus sit opus certare Latinis,
carmina grandiloquo facis haud indigna Marone,
75 libera sin tibi verba placent, tunc exprimis illum,
qui fortunatam dixit se consule Romam.
 Quare, age, magnanimo pugnata a Caesare bella
aggredere et seris ea trade nepotibus atque
Pannoniae extremos casus et mille pericla,
80 praelia mille refer. Verum me plura volentem
coniugis aegrotae macies et dira phrenitis
scribere praepediunt nec ego tua tempora longo

Ehhez, a Múzsáknak s néked, szépséges Apolló,
szentelt fához jó, költők népes csapatától
elkísérve, a megfeszített munkát pihenéssel
fel-felváltva Radéczy. Te is melléje szegődtél
sokszor, Zsámboky, néha ma is; Purkircher is itt van
s itt a Nikáz „kiknek kerek-ajkkal-szólni-tudást a
Múza adott” (görögül vagy római nyelven – ahogy kell),
s ehhez az első orvos még, pythói Apolló
adta betegségek kiűzésének tudományát
s ismeretét a füvek sokféle hatóerejének.

S mennyire jóságos szívvel viseled te a gondját,
válogatás nélkül, kitűnő költőknek (akik közt
nem vagy utolsó)! Mért hallgatnék róla? Előttük
éjt-nap tárva az ajtód: tőled, a gyámolítótól
bízvást kérhet a rászoruló, nem fél kidobástól.

Vágnak hát valahányan rá, örökéletű versre
bízni neved s a jövő korszaknak megüzenni,
mint Maecenasét, akitől Etrúria büszke.
Ő ugyanis, tyrrheni királyvér csörgedezett bár
benne, s a sárga aranyban, ahogy más senki se, dúskált,
s mindezeken túl kormányzott roppant birodalmat:
mégis, ahogy meghalt, itthagya a fényt meg az égi
szellőket, s csontját a hideg sír zárta magába –
mint név nélküli senki feküdne a földnek a mélyén,
hogyha Maro halhatlan hírnévvel nem övezné.

S hősi-merész Péleidésről, Telamóniadésről,
kósza Ulixes bolygásáról tudna-e bárki,
hogyha nekik nem szerzett volna Homérosz örök hírt
isteni énekkel, hogy a zord temetést, acsarogjon
bár a halál, túléljék már soha el nem enyészőn?

Forgatod egyre az ókoriaknak a műveit is te,
ők vezetőid, jársz nyomukon, s már oly nagy az ékes
szó készsége, a díszes szó bősége tebenned,
hogy ha latin versekben kell felvenni a versenyt,
fennkölt hangu Maróhoz sem méltatlan a versed,
prózában meg a mása vagy annak szinte, ki Rómát,
merthogy a consula ő, „beh szerencsés”-nek titulálta.

Fogj az oroszlánszívű császár harcaihoz hát
éppen ezért hozzá s hírleld késő unokáknak,
mondj el a Pannoniára zudult tenger veszedelmet
és az ezernyi csatát! ... Többet most nem tudok írni,
bár szívesen tenném: feleségem nagybeteg, őrzöng,
sorvadozik ... s téged sem akarlak szót szaporítani

iam sermone morer. Sed tu, vatum optime nostri
 vive memor nostrumque imo sub pectore fixum
 nomen habe, tibi qui non haec modo carmina tantum
 qualiacunque cano, sed, si fors ulla requirat,
 nec dubitem pro te charam profundere vitam.

Nicolaus Istvanffy

IN TILIAM MIRE PULCHRAM, QUAE EST POSONII
 IN HORTO RADETII
 AC PER EUM APOLLINI CONSECRATA

Hanc tiliam sparsis densantem umbracula ramis
 Pierii fontis gloria Radetius,
 Phaebe, tibi vatum caetu assistente piorum
 dedicat et sacram tempus in omne iubet.
 Ipse sub hac laudesque tuas tuaque inclyta saepe
 facta canens laetus ferre per astra solet,
 ut medicam monstaris opem primusque repertor
 diceris insolitam concrepuisse lyram,
 straveris ut saevum auratis Pythona sagittis
 et Nioben durum verteris in silicem.
 Aspice, convexo dum sic spatiaris in alto,
 arbor an in toto pulchra sit orbe magis;
 huic similem certe Alcinoi Phaeacia tellus
 non tulit, Hesperidum nec vigil anguis habet.
 Cedat huic myrtus fati haud ignara prioris,
 hirsutis, pinus, cede cacuminibus.
 Et quae flaventem foliis bicoloribus olim
 Alcidae meruit nectere caesariem.
 Atque adeo, si pace tu pote dicere, Daphne
 non multum, quod huic anteferatur, habet.
 Ergo, decus caeli, soboles Latonia, Phaebe,
 Seu modo piniferi culmina Taygeti,
 intonsum aurato seu lustras Maenalon arcu
 sylvestresque iuvat sollicitare feras
 aut potius positoque arcu levibusque sagittis
 exerces sanctas Aonidum choreas
 seu Iovis accumbens mensis conviva supremi
 aeternum potas nectar et ambrosiam.
 Quicquid agis, o sancte hominum servator Apollo
 huc ades et votis annue supplicibus.

már feltartani én. – De te, költők legkitünőbbje,
zárd a nevem lelked legmélyire, s élj soha engem
nem feledőn, aki nemcsak hogy dalolom neked ezt a
bármilyen-is verset, de ha úgy kívánja a végzet,
nem habozom féltett vérem se kiontani érted.

Hegy György fordítása

Istvánffy Miklós

EGY CSODÁLATOSAN SZÉP HÁRSFÁRA, AMELY RADÉCZY
KERTJÉBEN ÁLL POZSONYBAN,
S AMELYET Ő APOLLÓNNAK SZENTELT

Phoebus, e szép hársat, laza lomboatút, sűrű árnyút,
péri ihlet-ivók dísz, Radéczy, neked
szenteli hű költőseregecske segédlete mellett,
s rendeli szenteltnek minden időkre e fát.
Ő maga gyakran szokta alóla a csillagos égig
zengni dicsőséged, nagyszerű tetteidet:
mint okitottál gyógytudományra, s fel te találtad
lant mint pendült meg hajdan az ujjad alatt,
Ádáz Pythónt mint terítéd le arany nyilaiddal,
mint lett sziklaszobor sértegető, Niobé.
Nézz le-le, fennjártodban az égnek domboru boltján:
látsz-e ilyen szép fát bárhol a föld kerekén?
Hesperidák sárkánya nem óv, Phaeácia földje
sem termett soha még Alcinousnak ilyet,
régibb sorsa tudója, nem állja a mirtusz a versenyt,
hogy szebb légy, tüskös lombu fenyő, ne reméld!
és ami méltó volt Alcides szőke sörényét
kétszinű lombjával megkoszorúzni, se szebb,
sőt, ha ilyet mondhatni előtted, még a babérrá
vált Daphné sem olyan szép, hogy elébe tegyük.
Éke az égboltnak, Phoebus, Látóna szülötte,
Taigetosz ormainak járjad a fenyveseit,
vagy sűrű lombú Maenaloson kószálj arany ível,
erdők vadjai közt, hogy riadalmat okozz,
vagy letevéen könnyű nyílvezzeidet meg az ívet,
szent körtánra vezesd Aonidák csapatát,
vagy heveredj le a legfőbb Juppiter asztala mellé,
s nektárt s ambrosziát mindörökölni igyál –
bárhol légy, fajtánk szent megtartója, Apolló,
jőjj ide, s add meg, amit kérek alázatosan:

Annue et, ut cernis tiliam hanc tibi rite sacratam
hinc atque hinc virides explicuisse comas,
Radetii sic fama tuo, fac, numine dextro
tempus in omne magis floreat atque magis.
Tum pestem immitem, bella impia, bella famemque
in Turcam a nobis, eia, age, verte ferum.
Sic tibi perpetuae maneat vigor ille iuventae,
sic faciem obscurant nubila nulla tuam.

Elias Corvinus

MAGNIFICO D. NICOLAO ISTVANFFY DE TILIA
REVERENDISSIMI RADECII LAUDATA

Haec tilia ut superat tilias sic carmina vatuum
magnorum insigni carmine tu superas.
Nec mirum, quoniam lusu tria iungis in uno
dum Charites, Phaebum, Pieridesque refers:
tu tiliae flores Radeciique addis honores
et te perpetua laude virere facis.

ALIUD

Radecii tiliam culto qui cernis in horto,
cur iam plus solito floreat, anne rogas?
Fonte Meduseo clarisque Istvanffius undis
sic illam nuper reddidit irriguam,
add, hogy amint ez az ünnepien néked kijelölt hár, s
dúsan hajtvá, tovább lombosodik virulón:
légyen aképpen örökre virágzó s egyre virágzóbb,

add, hogy amint ez az ünnepien néked kijelölt hárs,
dúsan hajtva, tovább lombosodik virulón:
légyen aképpen örökre virágzó s egyre virágzóbb,
Isteni Támogató, híre Radéczynek is!
S add, hogy a dögvész, bűnös beharc, háboru, ínség
sújtsa helyettünk már végre a vad törököt!
Mindezekért: örökifju erőd ama régi maradjon,
és sose lengje be bú fellege homlokodat!

Hegyí György fordítása

Elias Corvinus

ISTVÁNFFY MIKLÓSNÁK, AKI RADÉCZY HÁRSFÁJÁRÓL
DICSŐÍTŐ ÉNEKET SZERZETT

Mint ahogy itt ez a hárs virulóbb, mint máshol a hársfák,
úgy a te versed is él, túltesz a többiekén.
Nem csoda: hármat ölelsz egy dalba ügyes leleménnyel
Phoebust, Píeridák és Khariszok csapatát,
versedtől a Radéczy-fa szép koronája kibomlik,
hírneve nő, s neked is teljesedik koszorúd.

MÁS UGYANARRÓL

Nézd a Radéczy pazar, gyönyörű kertjében a hársfát,
s álmétkodj, látván, mily terebélyes, erős.
Mert a medúzafejű kútból Istvánffy itatta,
tiszta habok szaporán öntözik a gyökerét,
S így soha többet a lomb, a virág nem hagyja el ágát,
dús koronája babért ölt, soha nem fakulót.

Jelenits István fordítása

AD IOANNEM SAMBUCUM PANNONIUM

Quod mihi Musarum dulces ante omnia faetus
 dignaque Pieriis carmina virginibus
miseris ut veterem his consolareris amicum,
 Sambuce, o nostrae maxima pars animae,
5 id mihi tam charum scito gratumque fuisse,
 quam solet aestatis tempore torridulae
lympa viatori quae dura frigida rupe
 prosilit atque homines allicit et pecudes
defessos praebens gratissima pocula membris,
10 dum nimiis fervet solibus ustus ager.
Nam memoras prima repetens ab origine, quales
 quosque olim reges Pannonis ora habuit,
qui fera praecipiti miscentes praelia dextra
 latum orbem forti perdomuere manu
15 nec sua squallenti faedantes regna veterno
 sub iuga finitimos corripuere duces,
Atilaque imprimis, Scythico qui egressus ab orbe
 obvia quaeque suis perdidit agminibus
iamque tibi iam, Roma, minas caedemque parabat
20 atque sagittiferis arduus ibat equis,
ut Scythica erueret Capitolia celsa bipenni
 et Tiberim Latio sanguine pollueret...
Tum canis Illyricis Ludovicum alisque triumphis
 insignem Siculo ponere iura mari
25 Parthenopesque oras moderari et nobile regnum
 pulchraque Campani culmina Pausilypi.
Nec retices divis olim immortalibus ortum
 Mathiam, cuius sidera tangit honos
et qui unus reges tantum supereminet omnes,
30 quos habet haec aetas aut alia ulla habuit,
quantum alios ignes nitidissima stella Diones
 aut dea nocturnis luminibus Trivia;
namque ille haud sua contentus custode tueri
 et Salentinis misit opem populis,
35 quos tunc indomito vexabant robore Turcae,
 Aufide, quae sacram lambis Iapygiam,
cum flos Pannoniae Tyrrhenum classe per aequor
 invehitur fines, Hesperia alma, tuos.

Istvánffy Miklós

ZSÁMBOKY JÁNOSHOZ

Versed, amelyre kilenc nővér kegyes ihlete áradt,
s melyen a Píeridák szűz leleménye ragyog,
elküldted, lelkem jobbik fele, Zsámboky, hogy majd
régibb barátodnak vígasza, kincse legyen.
Tudd meg, olyan kedves volt nékem e drága ajándék,
mint a heves nyárban szikla tövén fakadó
Víz a vándornak, ha kiszökken hűs kövek alján,
barmot is, embert is partjaihoz csalogat,
és megitatja kegyes habjával a lankadozókat,
míg a zsenge vetés szinte elég a napon.
Műved a legrégebb kortól földidézi a pannón
föld urait, kiket és milyeneket süvegelt.
Gyors kezükön vad harc támadt, s megtörte keményen
jobbik a nemzeteket, merre világ a világ.
Ők sose szennyezték országukat orv tunyasággal,
inkább másra vetett karjuk erős rabigát.
Első Attila volt: kivonult a szkíta hazából,
jött, s letiporta hada mind, amit útba talált.
Gyors lovain már, Róma, terád is özönlik az íjas
hadnép, s kis híján vesztedet énekelem.
A Capitoliumot majdnem megvette a szkíta
bárd és a Tiberisz római vérbe borult...
Majd Lajosunk győztes hadjáratait mutatod be:
hogyan szerzett diadalt messze a tengereken.
Parthenopé földjét hogy igazta le bölcs hatalommal,
és Campánia szép, égretörő hegyeit.
Szó nélkül Mátyást sem hagyhatod: isteni sarj ő,
érdeme akkora, hogy fölhat a csillagokig.
Egymaga túltesz a föld minden más nagy fejedelmén,
aki ma él vagy akár régi időkben is élt.
Épp mint a Vénusz is legszebben fénylik az égen;
sok csillag ragyog ott, Trivia fénye nagyobb.
Nem volt néki elég, hogy védelmezze övéit,
messzi Tarentumot is védte erős serege.
Mert a török zúdult zabolátlanul arra a tájra,
ahol Iapyxnak ormain illan a szél.
Akkor Pannoniánk szép színe-virága a tirrén
tengeren át a csodás déli vidékre jutott.

40 Quique tuis hostis cervicibus impendebat,
diffugere assuetas compulit in latebras.
Felix, Hercle, nimis, nimis es, Sambuce, beatus,
cui procul a vulgi condicione levi
et procul a gravibus virgo Rhamnusia curis
otia praesenti numine tanta dedit,
45 ut non Aonios tantum pote promere cantus,
queis moriens dulci gutture cedat olor,
Paeonios sed enim succos herbasque salubres
nosse dedit medicae Cynthius autor opis,
quin etiam caelo interdum spatiaris in alto
50 lustrans convexo sidera fixa polo,
qua parte ensiferi niteat stella Orionis
quaque Molorcheus proferat ora leo
et qua prima vagis Argo se credidit undis
solvens e curvis littoribus Pagasae.
55 Ast ego, quam diris fortunae fluctibus actus
haeream et haec leto lux mihi sit gravior,
te audivisse puto et nostro indoluisse dolore,
namque mihi patrias barbarus hostis opes
abstulit et cultis Turcae dominantur in agris
60 carpentes nostra consita poma manu.
Adde, quod in muris atque obsidione Sigethi
mi vita longe charior atque anima
interiit frater, cui primo in flore iuventae
barbaricum, ah pietas, ferrum animam eripuit,
65 unde mihi chari post tristia funera fratris
pallida continuis ora madent lachrymis...
Haec igitur, Sambuce, meas, quae est, cura medullas
non sinit Aoniis mentem adhibere modis,
at tibi, qui potis es, cui et deus otia praebet,
70 haereat ornandae dulcis amor patriae.
Sic tua apud seros fulgebit fama minores,
obscuro rutilans ut Cynosura polo.

S aki előbb tereád tört, Hesperia, kegyetlen,
egykori odvaiba most menekülnie kell.
Herkules uccse, nagyon, de nagyon jó, Zsámboky, néked!
Megkímélt a sors, elkerül a nyomor is.
És a szűz Nemezis felelős gondot se rakott rád,
inkább oly nyugalom, akkora béke övez,
hogy nemcsak gyönyörű versekre tanít meg a Múza,
(haldokló hattyú éneke sem dalolóbb!),
még a Déloszi is tereád halmozza tudását:
Paeoni nedvek s jó gyógyfüvek ismeretét.
Sőt némelykor a tág eget is vizsgálgatod, értő
szemmel fürkészhvén távoli csillagokat.
Nézed, hol jelenik meg a némeabéli Oroszlán,
és a kardviselő csillag, a szép Orion,
s hol szállt elsőként Argó a kósza habokra
elhagyván Pagasae-t hajlatos öbleivel.
Engem meg hány-vet rettentő forгатagában
a sors. Élet ez így? Már a halál becsesebb.
Gondolom, hallottad, szomorúságom meg is osztod:
barbár ellenség dúlja a földet, amely
őseim otthona volt. Töröké a jól bevetett, szép
szántó, és idegen tépi gyümölcsseimet.
Vedd hozzá, hogy akit lelkemnél többre becsültem,
most, Sziget ostromakor kedves öcsém elesett.
Ifjúsága alig bontotta ki drága virágát,
ó, jaj, barbár kard küldte halálba szegényt.
Nem csoda hát, hogy a jó testvér temetése után most
sáppatag orcámra könnyeim árja folyik...
Lásd, jó Zsámboky, lásd, ez a gond nem ereszti az elmém,
hogy szép áoni dalt zengve felejtse a bút.
Ám neked Isten időt, nyugodalmat adott, ki ne fáradj,
édes hazánk féltett hírneve nő, ha te írsz.
És a tiéd se szűnik fényt vetni a messzi korokra,
mint Ebfark a fakó égen örökre ragyog.

Jelenits István fordítása

Stephanus Radeczy

AD PORTAM DOMUS D. PALATINI

Spargis dum teneras alarum viribus umbras,
dum tuos rapidis unguibus ipsa foves,
non erit insultans tectis fortuna superbis,
nec poterit nostris tutior esse domus.

IOANNES SAMBUCUS AD IANUM PANNONIUM

Iane, quis tua spiritus replevit
Suavis pectora? Quae plagas dearum
Incultas subiit, Scythasque vico
Andino fidibus placere fecit?
5 En quo se extulit Ister ominosus,
Ut iungit Tiberi suos liquores,
Permessumque rigans, vehit novenas
Cum lauro ex Helycone iam sorores?
Annales, utinam, laboriosi
10 Prodeant, patriamque corruentem
Virtutis moneant, speique avitae.
Quis maiora potest tuis Camaenis?
Aut speret numeros disertiores?
Tecum barbaricis poeta regnis
15 Exul vivere Naso maluisset,
In diraque Tomo, et gelu perusta
Quidvis ferre miser, morique:
Quam Sulmone diu frui beata.
Quid si forte Maro Aonum relictis
20 Aris, duceret ad tuas Sacerdos
Voto laurigeras lubens sorores?
Vives carminibus perenne vates,
Claraeque ingenii virum per ora
Vigebunt mage cogitationes.

Radéczy István

A NÁDASDY TAMÁS NÁDOR PALOTÁJÁT ÉKESÍTŐ CÍMERRE

Gyöngéd, mégis erős szárnyad míg ránk veti árnyát,
míg a te nem-pihenő körmöd a védelem itt,
addig a balvégzet megtorpan e büszke falaknál,
s minden más háznál otthonosabb a miénk.

Jelenits István fordítása

ZSÁMBOKY JÁNOS: JANUS PANNONIUSHOZ

Janus, szívedet ó, miféle édes
szellem lakta? Ki jött a puszta tájra
Istennő, hogy a szkíta népet Andes
lantszójának örülni megtanítsa?
Baljós Ister ugyan hová jutott el,
hogy habját Tiberissel elvegyíti,
Permessusba hatol, s kilenc, babérral
ékes lányt Helikonról elhoz immár?
Bár Évkönyveid, annyi munka végét
láthatnánk, s a hazát, mely összeroskad,
Inthetné az erényre, ős reményre!
Múzsáiddal ugyan ki versenyezne?
Verset más ki remélne ékesebbet?
Inkább vágyna tevéled ott a barbár
földön, számkivetésben élni Naso
Szörnyű, puszta Tomis fagyos vidékén
bármit túrni, nyomort, akár halált is,
mint Sulmónak örülni sok-sok évig.
Hagyná tán Maro már a régi oltárt
önként, és a babérhozó leányok
Kísérnék a tiéd felé, ha kérnéd.
Ó, költő, dalaidban élsz örökké,
s él majd újra megannyi ember ajkán
Szellemszülte világító sok eszméd.

Jankovits László fordítása

Nicolaus Istvanffy

DE IANO PANNONIO EPISCOPO QUINQUEECLESIENSI

Iane pater, nostrum qui quondam primus ad Istrum
duxisti Aonides ex Helicone deas,
dum tua sic mecum tacitus monumenta revolve,
sive elegos, pulchrum sive epigramma facis
5 seu charas lugens animas aut inclita condis
facta ducum aut Latio Dorica scripta refers,
quicquid agis, fateor, veteres, ignoscite fasso,
te facile antiquis vatibus esse parem.

Nicolaus Istvanffy

LUSUS PASTORALIS

Saevit atrox Boreas, nigro dum turbine terras
contristat, crebris saevit hiems nivibus,
saevit et irati, quoties tumet, aequoris unda,
et quoties summi fulminat aula Iovis.
5 Saeva quidem sunt haec, at nostro in pectore longe est
saevior occultis ignibus Alcinoe.

Nicolaus Istvanffy

AD IOANNEM SAMBUCUM TIRNAVIENSEM

Sambuce optime, sic amate nobis,
ut charam unica amat puella matrem
et charam genitrix amat puellam,
quo nunquam mihi charior per orbem
5 ullus ante fuit nec est, mehercle,
venturis fore vix potest in annis.
Dum tu Pannoniae tuae supremos
casus et dubii pericla Martis
nec non Caesaris inclyti decora
10 doctis bella paras referre chartis,
doctis, Iuppiter, elegantibusque,

Istvánffy Miklós

JANUS PANNONIUS PÉCSI PÜSPÖKRE

Janus atyánk, ki nyomán idetáncoltak Heliconról
isten Aonidák, még sose látva Dunánk,
műveidet lapozom most, elmélázva, tünődve:
légyen elégia vagy szép epigramma, mit írsz,
gyászolj drága halottat bár, vagy zengj fejedelmi
harcokat, újjákölts dór szöveget latinul –
bármit tégy (elnézést, antik írók, de kimondom):
bármelyik ókorinak játszva riválisa vagy.

Hegy György fordítása

Istvánffy Miklós

PÁSZTORI VERS

Zúg a vad Boreász, feketén örvénylik, a földet
gyászba borítja, sűrű hó kavarog, vad a tél.
Zúg, tajtékzik a víz, fölfordul a vad viharokban,
villám lobban, az ég zeng vadon egyre tovább.
Vad vihar ez, de vadabb zúg, tombol az emberi szívben:
ott benn rejtegeti lángjait Alkinoé.

Jelenits István fordítása

Istvánffy Miklós

A NAGYSZOMBATI ZSÁMBOKY JÁNOSHOZ

Zsámbokym, kitünők között is első,
kit szívből szeretünk, akárcsak egy szem
lányát anyja s az őt viszont, az édest,
és kinél sose volt s ma sincs a földön
drágább senki nekem, s aligha is lesz
– Herkulesre! – az életem során már!
Míg a Pannoniádra zúduló vést,
ingatag hadi helyzetét, csatákat,
császár híre-nevét öregbitőket
készülödsz te tudós lapokra vetni,
Juppiterre! tudós, finom lapokra:

me suspiria anhela vix trahentem
morbi vis fera perculit nec ullis
vexandi spatium remittit horis
15 seram prorsus opem ferente nobis
Phaebo atque Aoniis novem deabus,
quas, ut scis, teneris amavi ab annis.
At tu, cui faciles dii deaeque
non tantum Latiae Atticeque linguae
20 aspirant decus elegantiamque
seu iuncto pede scribis aut soluto,
sed virgo Iove nata Pallas artisque
inventor medicae potens Apollo
herbarum varias salubriorum
25 vires nosse dedit trucesque morbos
statim debilibus fugare membris,
huc ades neque iam insolentiore
extingui patiare me dolore,
ne lembo ante diem feri Charontis
30 manes umbra ferar levis sub imos.
Quod si nunc dabis hoc mihi impetratum,
 laudem quippe mereberis perennem,
quam venturi etiam canant nepotes.

Nicolaus Istvanffy

EPITAPHIUM NICASII ELLEBODII CASLETANI,
QUI OBIT POSONII
4. IUNII 1577. APUD LOCUMTENENTEM

Terrarum Oceanique vias arcanaque caeli
 et quicquid rerum continet alma parens,
tum linguas omnes, Nicasi doctissime, noras
 nec minus ut claris editus e Stagiris.
5 Natura obstipuit seque ut mage noscere posses,
 Te rapuit, sinibus occuluitque suis.
Heu, sic tu raptus! Sic nos te flemus ademptum
 Belgae, Germani, Pannonnes, Ausonii.

én, megcsapva a zord halál szelétől,
kapkodok levegő után lihegve,
s gyötrelmemre egy óra enyhület sincs;
későn hozza az irt s hiába Phoebus
s tündér Aonidák, kilenc szerelmem
kisgyermekkorom óta – hisz tudod jól.
Ám te, kit kegyes istenek megáldtak,
nemcsak hogy Latiumnak, Attikának
nyelvén elragadóan és csiszoltan
tudjad írni a verset és a prózát:
Pallas, szüzi szülötte Juppiternek
s orvoslást aki feltalált, Apollo
tudnod adta a gyógyfüvek hatását
s hogy mint kell az erőtelen tagokból
egykettőre a szörnyű kórt kiűzni:
jöjj! pusztulni ne hagyj e túrhetetlen
kínok közt, hogy idő előtt ne kelljen
mord Kharónnal a lenti holt világba
mint súly nélküli árny aláhajóznom!
Hogyha mostan e kérlelésnek engedsz,
rászolgálsz az örök dicsőítésre,
mit késő unokák is énekelnek.

Hegyí György fordítása

Istvánffy Miklós

FELIRAT A CASSELI NICASIUS ELLEBODIUS SÍRJÁRA,
AKI 1577. JÚNIUS 4-ÉN HUNYT EL POZSONYBAN,
A KIRÁLYI HELYTARTÓ HÁZÁBAN

Föld s tenger valahány zege-zúga, a csillagok útja,
és ami titkot csak rejt kegyes édesanyánk,
s végül a nyelvek mind: nagyhírű Sztageira fiánál
nem kevesebbet tudsz, nagytudományu Nikáz!
Ámul a természet, s hogy még mélyebbre hatolhass
benne, magához emelt és az ölébe takart.
Íme, ezért ragadott el, ezért siratózzuk a veszted
belgák, germánok, pannonok, ausoniak.

Hegyí György fordítása

